

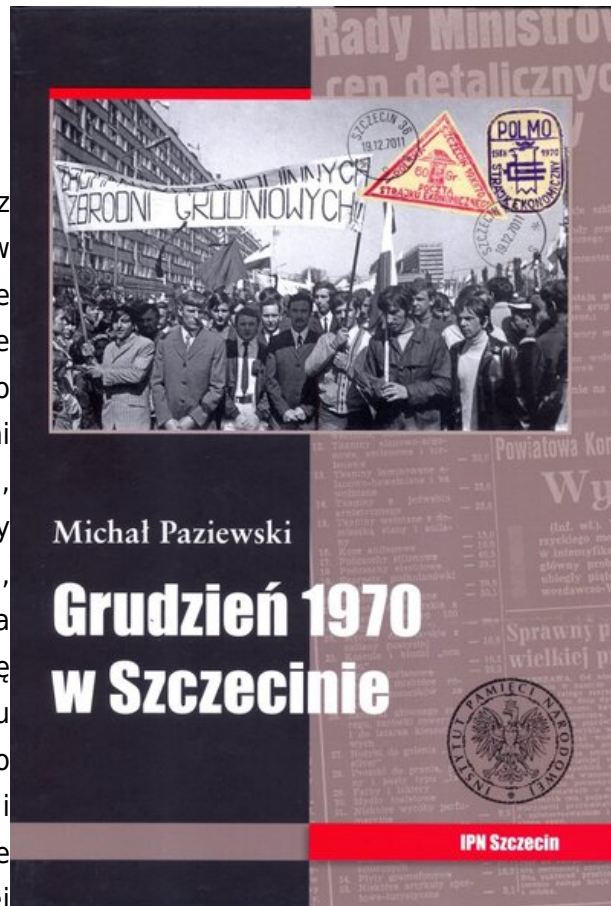
Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/publikacje/ksiazki/13183,Grudzien-1970-w-Szczecinie.html>
27.04.2024, 06:36

Grudzień 1970 w Szczecinie

Michał Paziewski, *Grudzień 1970 w Szczecinie*, Szczecin 2013, 496 s. + ilustracje 45 s.

Erupcja społecznego niezadowolenia z polityki władz PRL podczas Grudnia `70 w Gdańsku i Gdyni, tłumne manifestacje szczecinian z 17 i 18 grudnia 1970 r., użycie przeciwko nim milicji oraz wojska (co skutkowało kilkunastoma ofiarami śmiertelnymi i ponad stu rannymi), doskonale zorganizowany pięciodniowy strajk generalny w aglomeracji szczecińskiej, doprowadziły do obalenia Władysława Gomułki, przywódcy partii mieniącej się robotniczą. Był to ewenement w bloku państw tzw. socjalistycznych, wtedy to bowiem po raz pierwszy w polskiej historii wiodące miejsce w walce o społeczne wyzwolenie zajęli robotnicy. Dojrzałość tej niebywałej rewolty powtórzona została miesiąc później. Wtedy to robotnicy szczecińscy – po raz pierwszy i jedyny w dziejach komunizmu – w trzecim dniu strajku powszechnego w mieście i jego okolicach zmusili komunistycznych liderów (Edward Gierek, Piotr Jaroszewicz, gen. Wojciech Jaruzelski, gen. Franciszek Szlachcic) do przyjazdu do strajkującego zakładu pracy oraz do kilkugodzinnych rozmów na terenie Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego. Ostatnim akordem szczecińskiego, jak też gdańskiego Grudnia `70 były niezależne i pokojowe demonstracje, zarazem antygierekowskie, pochody pierwszomajowe stoczniowców z 1971 r.

Od Grudnia `70 monopolistyczna władza PZPR musiała pogodzić się z prawem do robotniczego weta: cofnięcie podwyżki cen żywności, odziedziczonej przez E. Gierka po W. Gomułce. Podczas protestu w aglomeracji z 18-22 grudnia 1970 r. i 22-25 stycznia 1971 r. wypracowano zarys niezależnego programu działania: niewychodzenie z demonstracją na ulice, strajk okupacyjny, negocjacje z władzami najwyższych szczebli na własnym terenie, demokratyzowanie poprzez niezależny ruch związkowy, domaganie się realizacji praw literalnie zapisanych w konstytucji.

Autor w swoich badaniach oparł się na szerokim wachlarzu źródeł historycznych, nierzadko dotychczas niewykorzystywanych. Należą do nich głównie akta śledztwa Prokuratury Marynarki Wojennej w Gdyni, dotyczące bezprecedensowej próby ustalenia odpowiedzialności prawno-karnej za jeden z „zakrętów” naszej historii, decyzję wydania wojsku i milicji rozkazów oraz użycia broni palnej przeciwko protestującym. Materiały obejmują ponad 4 tys. przesłuchań, w tym blisko 1200 w Szczecinie (przedstawiciele władz, wojska, milicji, pokrzywdzeni, działacze strajkowi). Dzięki tym dokumentom oraz m.in. relacjom świadków, do których autor dotarł osobiście, zrekonstruowano szczegółowy przebieg zdarzeń (w tym walkę o władzę na najwyższych stanowiskach w partii i państwie), jak też genezę czy ich następstwa. Prawie wszystkie załączone do syntezy dokumenty, zdjęcia bądź ulotki dotychczas nie były publikowane (zdecydowana większość pochodzi z prywatnych zbiorów).

Rewolta robotnicza „gorącej zimy” 1970/1971 r. to zapewne najważniejsze społeczno-polityczne rozdroże w historii Polski Ludowej, wzbogacone dekadę później o doświadczenia Sierpnia `80, sytuuje stolicę Pomorza Zachodniego obok innych środkowoeuropejskich miast wolności. Na mapie tej znajduje się wstrząsający bunt przeciwko komunizmowi wojennemu w rosyjskiej bazie morskiej w Kronsztadzie z marca 1921 r., robotnicze powstanie w Berlinie z czerwca 1953 r. czy – tak samo krwawo stłumione przez sowieckie czołgi – powstanie w Budapeszcie z jesieni 1956 r., a także interwencja wojsk Układu Warszawskiego z sierpnia 1968 r., kończąca Praską Wiosnę w „sojuszniczej” Czechosłowacji.

* * *

Fragmenty recenzji:

Obok walorów naukowych widziałbym też jej [recenzowanej książki – przyp. red.] dużą rolę edukacyjną. Młode pokolenie szczecinian powinno być świadome, że najnowsza historia ich miasta jest bardzo bogata [...]. Autor niejednokrotnie obala funkcjonujące w literaturze mity, np. wyolbrzymione dane dotyczące liczby zabitych. Niemal w każdym zdaniu dostrzega się troskę Autora o dążenie do prawdy historycznej, nawet niewygodnej.

prof. dr hab. Marek Andrzejewski

Autor dogłębnie udokumentował głoszone przez siebie tezy, przeprowadził też gruntowną krytykę wykorzystanych w toku wywodu źródeł [...] W efekcie powstała znakomita

monografia, która w znacznym stopniu poszerza naszą wiedzę o Grudniu `70, nie tylko zresztą - wbrew tytułowi - w Szczecinie. [...] będzie to - moim zdaniem - jedna z najlepszych książek opublikowanych w ostatnich latach przez Instytut Pamięci Narodowej.

prof. dr hab. Jerzy Eisler

PLIKI DO POBRANIA

[SPIS TREŚCI \(pdf, 104 KB\)](#)

Gdzie kupić publikacje: